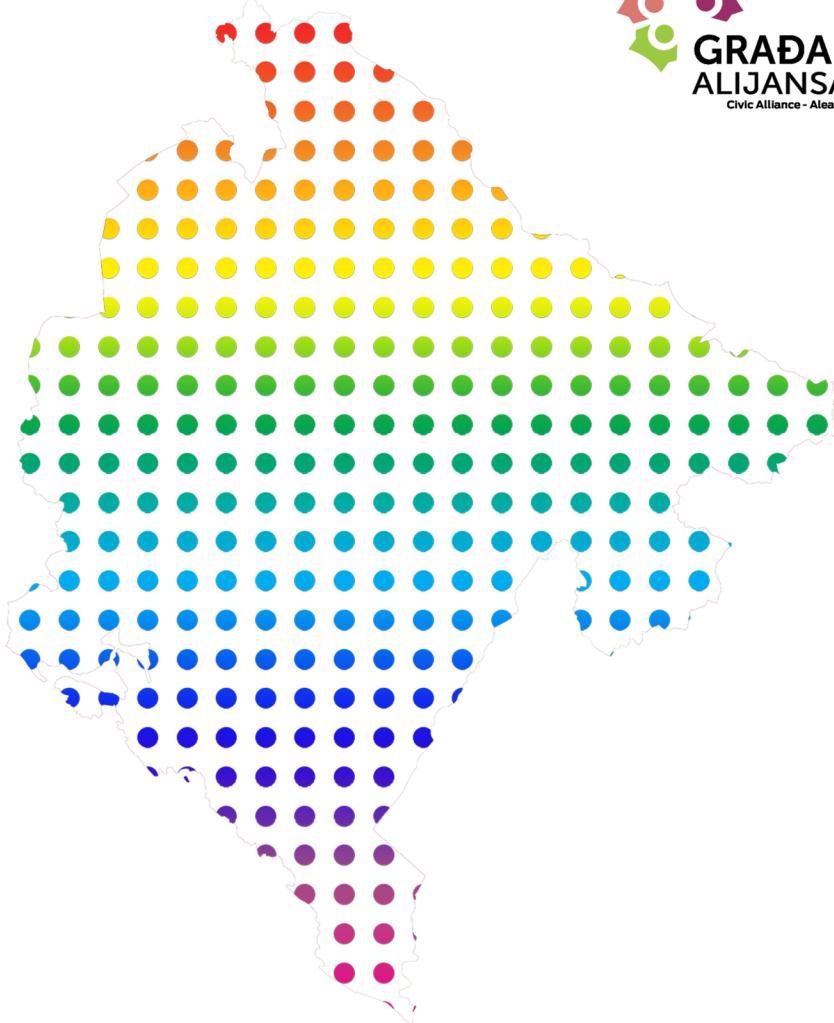

**GRAĐANSKA
ALIJANSA**
Civic Alliance - Alleanca qytetare

INKLUZIJA NA LOKALNOM NIVOU

Stručni priručnik za rad lokalnih samouprava,
policije i tužilaštva sa LGBTI osobama na lokalnom nivou

CRNA GORA
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA
I MANJINSKA PRAVA

CRNA GORA

MINISTARSTVO ZA LJUDSKA
I MANJINSKA PRAVA

Ova publikacija je finansirana kroz projekat „Unapređenje kvaliteta života LGBTIQ osoba na lokalnom nivou, kroz izgradnju kapaciteta policije, tužilaštva i lokalnih samouprava”, koji je podržan od strane Ministarstva za ljudska i manjinska prava Crne Gore. Mišljenja, ocjene, zaključci i iznesene preporuke su djelo autora, i ne odražavaju obavezno stavove Ministarstva za ljudska i manjinska prava kao donatora.

INKLUZIJA NA LOKALNOM NIVOU

Stručni priručnik za rad lokalnih samouprava, policije i tužilaštva sa
LGBTI osobama na lokalnom nivou

Tim autora/ki

Jelena Ristović | John M. Barac | Bojana Jokić

Tim saradnika/ca

Ksenija Rakočević | Milica Špajak | Stevan Milivojević

Urednik

Boris Raonić

Izdavači

Građanska alijansa

LGBTIQ Socijalni Centar

office@gamn.org

lgbtiqsocailcenter@gmail.com

Štampa

AP Print, Podgorica

Stavovi, ocjene i komentari iznijeti u ovoj knjizi nisu ne odražavaju nužno i mišljenje izdavača, odnosno projektnih partnera. Izrazi koji se koriste za fizička lica u muškom rodu u ovoj publikaciji su neutralni i odnose se na osobe muškog i ženskog pola.

Sva prava zadržana. Reprodukcija materijala iz ove publikacije je dozvoljena samo za nekomercijalne, obrazovne svrhe, uz obavezno ispravno navođenje izvora. Ohrabruje se upotreba svih materijala iz ove publikacije u informativne, obrazovne, kulturne i druge svrhe nekomercijalnog i neprofitnog karaktera.

Zabranjeno je njeno umnožavanje u komercijalne svrhe, u bilo kom obliku, bez prethodne pismene saglasnosti Izdavača.

Jelena Ristović | John M. Barac | Bojana Jokić

INKLUZIJA NA LOKALNOM NIVOU

Stručni priručnik za rad lokalnih samouprava, policije i
tužilaštva sa LGBTI osobama na lokalnom nivou

Podgorica

2019.

Sadržaj

Uvod	1
Upotreba rodno senzitivnog, afirmativnog i neuvredljivog jezika sa korisnicima usluga/servisa	4
Kreiranje sigurnog prostora za rad sa LGBTI zajednicom na lokalnom nivou.....	8
Vizuelni iskaz i komunikacija u radnom prostoru (uključivanje afirmativnih simbola i oznaka, edukativnih materijala i sl.).....	9
Izrada, usvajanje i implementacija lokalnih Aktionih planova	11
Kreiranje platforme za razvoj modela "Ombudsmana u lokalnim samoupravama"	12
Razvoj kapaciteta i integracija zdravstvenih službi (domovi zdravlja i ambulante), centara za socijalni rad, savjetovališta za HIV.....	13
Međuinstitucionalna saradnja i dijalog tokom konkretnih slučajeva nasilja, diskriminacije i drugih incidenata učinjenih na štetu LGBTI zajednice	14
Organizacija lokalnih javnih događanja i aktivnosti namjenjenih LGBTI zajednici.....	15
Kontakti nevladinih organizacija posvećenih unapređenju kvaliteta života i zaštiti ljudskih prava LGBTI osoba.....	18

CIP -Каталогизација у публикацији
Национална библиотека Црне Горе, Цетиње

ISBN 978-9940-741-05-1
COBISS.CG-ID 39931152

Uvod

Projekat „Unapređenje kvaliteta života LGBTIQ osoba na lokalnom nivou, kroz izgradnju kapaciteta policije, tužilaštva i lokalnih samouprava“ predstavlja svojevrstan pilotski podvig za Građansku alijansu i LGBTIQ Socijalni Centar, nevladine organizacije koje su ga zajednički realizovale uz podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

Prepoznajući značaj djelovanja na lokalnom nivou, u šest opština Crne Gore, Ministarstvo je podržalo ovaj projekat i omogućilo da se posvećeno i predano govori o LGBTI temama među policijom, tužilaštvima i lokalnim samoupravama u Herceg Novom, Baru, Cetinju, Nikšiću, Bijelom Polju i Pljevljima.

U svakoj od navedenih opština je ostvaren kontakt i saradnja sa predstavnicima targetiranih sistema i institucija, kako bi se sveukupno unaprijedio život LGBTI osoba na lokalnom nivou. S ponosom možemo da istaknemo da sada u svim obuhvaćenim opštinama sada postoji policijski službenici i tužioci koji bolje razumiju probleme i potrebe LGBTI osoba i koji su iskazali volju i spremnost da budu saveznici.

Lokalne samouprave, takođe, su dale svoj doprinos u implementaciji ovog projekat i brojne ideje koje su uvrštene u vodič koji je pred Vama. Bez kolektivnog doprinosa svih projektnih aktera, njegov uspjeh i finalni rezultati ne bi bili mogući.

Želimo da istaknemo da su projekti ove vrste i ovakvog fokusa imperativ za buduće djelovanje nevladinih organizacija u oblasti ljudskih prava LGBTI osoba, jer problemi i potrebe LGBTI zajednice na lokalnom nivou moraju da postanu naš prioritet. Kroz unapređenje kvaliteta svakodnevnog života LGBTI osoba u cijeloj Crnoj Gori ćemo da postignemo i društveno prihvatanje, razumijevanje i podršku koja danas nedostaje.

Nadamo se da će ovaj stručni vodič biti korisno sredstvo i alatka svima koji ga budu koristili u svom radu, kao i da će njegov sadržaj dati ideje i podršku onima koji mogu i žele da budu partneri i saveznici LGBTI osoba širom Crne Gore.

Konačno, izražavamo spremnost da i dalje budemo oslonac i podrška za LGBTI osobe u našoj zemlji i da neumorno zagovaramo njihova ljudska prava i slobode.

Autori

INKLUZIJA NA LOKALNOM NIVOU

Upotreba rodno senzitivnog, afirmativnog i neuvredljivog jezika sa korisnicima usluga/servisa

Jedna od primarnih potreba LGBTI zajednice na lokalnom nivou jeste osjećaj sigurnosti i prihvaćenosti među zajednicom. Neosporna je činjenica da su zaposleni u lokalnim samoupravama, policiji i tužilaštima često prva linija kontakta sa LGBTI osobama koje koriste njihove servise ili usluge. Upravo zbog ove činjenice, zaposleni na ovom nivou moraju da koriste i primjenjuju rodno senzitivan, afirmativan i neuvredljiv jezik. U praksi je prepoznato da nedovoljno obučeni službenici ili oni sa nedovoljnim nivoom poznavanja ove tematike predstavljaju „barjeru“ LGBTI osobama da koriste sve dostupne servise ili usluge na lokalnom nivou.

Međunarodna i regionalna praksa ukazuje da održavanje kontinuiranih i cjelovitih obuka namijenjenim službenicima lokalnih samouprava u kontekstu rada sa zajednicom rezultira vidljivim povećanjem povjerenja zajednice i samim tim povećanje nivoa korišćenja dostupnih servisa ili usluga. Međunarodna i regionalna praksa takođe pokazuje da saradnja lokalnih samouprava sa organizacijama civilnog društva značajno doprinosi kreiranju sigurnog okruženja u okviru kojeg LGBTI zajednica može da vodi dostojanstven život.

Uspostavljanje saradnje sa LGBTI organizacijama takođe je šansa da za uspostavljanje jezičkih protokola, odnosno razvoja kapaciteta službenika lokalne samouprave za korišćenje rodno senzitivnog, afirmativnog i neuvredljivog jezika.

Upotreba pravilnog jezika nije jedina komponenta razvoja povjerenja među pripadnicima LGBTI zajednice, ali jeste prvi stepenik koji ohrađuje i pokazuje da vlasti na lokalnom nivou samoinicijativno djeluju i brinu o svim građanima, uključujući i LGBTI osobe.

Pravilna upotreba jezika jedna je od komponenata šireg pojma „sigurnog prostora“ čijem kreiranju, u idealnim okolnostima, svaka lokalna samouprava treba da teži. U nastavku ovog dijela izdvajamo pravilnu

terminologiju koja se može koristiti pri radu i komunikaciji sa pripadnicima LGBTI zajednice, a u odnosu na termine koji su kroz praksu uočeni kao najproblematičniji.

Umjesto	Pravilno je reći
peder	homoseksualac ili gej muškarac
transvestit ili tranvestit	trans ili transrodna osoba
homoseksualizam	homoseksualnost
hermafrodit	interpolna osoba
žrtva nasilja	osoba sa iskustvom nasilja
promjena pola	proces prilagođavanja pola
muškarac rođen kao žena	muškarac kome je na rođenju pisan muški pol
žena rođena kao muškarac	žena kojoj je na rođenju pisan muški pol
članovi LGBTI zajednice	pripadnici LGBTI zajednice

Tabela 1: Pravilna upotreba terminologije

Takođe, u radu sa transrodnim osobama, koje su posebno osjetljiva populacija, važno je pristupiti sa punim uvažavanjem specifičnosti njihove situacije. U praksi se najčešće događa situacija da licu koje koristi servis ili uslugu u ličnom dokumentu stoji ime koje je dodijeljeno po rođenju, a koje je „suprotnog pola“ u odnosu na ono što je rodni iskaz same trans osobe. U tim situacijama je ključno da se licu pristupi senzitivno i uz puno poštovanje ličnog identiteta. Lice treba pitati „koje ime koristite“ ili „kojim imenom želite da Vas oslovjavam“, umjesto „kako se stvarno zovete“ ili „koje vam je pravo ime“.

Konačno, poznavanje osnovnih pojmoveva koji se vezuju za LGBTI zajednicu je takođe važno sa aspekta bolje informisanosti i jasnijeg razumijevanja LGBTI tematike u svakodnevnom radu. Ključni pojmovi koje izdvajamo su:

Pol – predstavlja biološki termin i klasifikaciju ljudi na muški i ženski pol, uglavnom na osnovu polnih hromozoma, nivoa hormona, sekundarnih polnih karakteristika, genitalija i sl.

Rod – je niz društvenih, fizičkih, psiholoških i emotivnih osobina, često oblikovanih na osnovu društvenih normi, na osnovu kojih se ljudi klasifikuju kao muškarci, žene, trans osobe i sl.

Seksualna orijentacija – predstavlja nečiju emotivnu, fizičku i seksualnu privaćnost prema drugim ljudima. U ovom kontekstu, postoje:

- homoseksualnost – privlačnost prema osobama istog pola,
- heteroseksualnost – privlačnost prema osobama različitog pola,
- biseksualnost – privlačnost prema osobama i muškog i ženskog pola, i
- aseksualnost – nepostojanje privlačnosti.

Rodni identitet – je nečiji lični doživljaj sebe kao muškarca, žene, trans osobe, osobe bez roda i sl.

LGBTI – akronim koji se koristi kao objedinjeni naziv za lezbejke, gej osobe, biseksualne osobe, trans osobe, interpolne osobe i sve druge kategorije u okviru zajednice.

Saveznik – je osoba koja podržava i poštuje različitosti i bori se za ljudska prava i zaštitu LGBTI osoba u svom okruženju ili zajednici.

Interpolnost – se odnosi na osobe čije hromozomske, hormonalne ili anatomske polne karakteristike spadaju pod klasifikacije izvan konvencionalnih podjela na muško ili žensko.

Transrodnost – se odnosi na osobe čiji se rodni identitet „ne poklapa“ sa polom koji im je dodijeljen na rođenju, kao i sve one koji ne potпадaju pod tradicionalne okvire rodnih identiteta. Takođe uključuje i sve osobe koje prolaze kroz proces prilagođavanja pola ili koriste hormonsku terapiju.

Trans – je krovni termin koji se obično koristi da označi brojne različite rodne identitete, u koje spadaju u transrodne osobe.

Homo/bi/transfobija – predstavlja mržnju, odbacivanje i predrasude prema homo/bi/transrodnim osobama, koje se ispoljavaju u formi stigmatizacije, diskriminacije ili nasilja.

Kreiranje sigurnog prostora za rad sa LGBTI zajednicom na lokalnom nivou

Siguran prostor se definiše kao prostor ili okolina u kojoj se osoba ili kategorija ljudi osjeća bezbjedno i sigurno od diskriminacije, verbalnog nasilja, uvreda ili bilo koje druge forme emotivnog ili fizičkog zlostavljanja. Sve institucije sistema na lokalnom nivou moraju težiti razvoju ovakvog koncepta prostora, kao idealne polazne tačke za razvoj povjerenja zajednice. Kreiranje sigurnog prostora kao kategorije sa sobom nosi ograničenja i poteškoće koje obično nastaju uslijed nepostojanja temeljnih obuka za rad sa zajednicom, inicijalnog nerazumijevanja potreba ili karakteristika same zajednice.

Pri kreiranju sigurnog prostora za rad sa LGBTI zajednicom lokalnim nivoima, bilo da se radi o korišćenju servisa ili usluga lokalne samouprave, neophodno je imati u vidu da se prostor mora učiniti inkluzivnim za sve klijente i zaposlene. Ovo podrazumijeva kontinuirane napore da se "sigurni prostor" održi sigurnim, inkluzivnim i gostoljubivim za LGBTI zajednicu i saveznike podjednako. Dodatno, siguran prostor podrazumijeva uspostavljanje odgovarajućih politika kako bi se homo/bi/transfobija svele na minimum i adekvatno se na njih odgovorilo kada se dese.

Primjeri proaktivnih strategija u okviru kreiranja "sigurnih prostora" mogu biti održavanje redovnih sastanaka sa osobljem zaposlenim u lokalnim samoupravama, kreiranje normi koje će važiti među zaposlenima koje će biti vidljive u okviru radnog prostora. Dodatno, preporučuje se umrežavanje sa lokalnim i nacionalnim nevladinim LGBTI organizacijama kako bi se dogovorilo održavanje kontinuiranih obuka.

Vizuelni iskaz i komunikacija u radnom prostoru (uključivanje afirmativnih simbola i oznaka, edukativnih materijala i sl.)

Činjenica je da vizuelni iskazi, odnosno vidljivo postavljeni posteri, afirmativni simboli, oznake i materijali predstavljaju najadekvatniji način prikazivanja određenog javnog prostora kao prihvatajućeg za bilo koju društvenu grupu. Imajući to u vidu, u ovom segmentu predstavljamo ideje i rješenja integracije vizuelnih komponenata koje su moguće u domenu rada lokalnih samouprava, policije i tužilaštva:

- Postavite pozitivne prostorne naljepnice/postere u vašim hodnicima i na sajtu vašeg radnog prostora**

Postavljanje afirmativnih naljepnica koje sadrže jasno iskazano određenje da je radni prostor ujedno i siguran prostor za sve manjine, uključujući i LGBTI zajednicu. Ovakav, jednostavan i logistički izuzetno lako izvodljiv gest LGBTI zajednici pri korišćenju servisa lokalnih institucija kreira osjećaj dobrodošlice, sigurnosti i prihvatanja.

Nevladine organizacije koje se primarno bave zaštitom prava i unapređenjem kvaliteta života LGBTI zajednice, posjeduju značajne resurse ovog tipa koje besplatno dijele svim zainteresovanim stranama. Kontaktne navedenih organizacija možete naći na kraju ove publikacije.

- Dopunite biblioteku radnog mesta sa dostupnim publikacijama posvećenih LGBTI tematici**

Nacionalne nevladine organizacije koje zastupaju ljudska prava LGBTI zajednice od početka svog javnog djelovanja posvećene su kreiranju publikacija i stručnih knjiga o pravima LGBTI zajednice, socijalnom životu, slučajevima diskriminacije i nasilja nad samom zajednicom, kao i stručne priručnike u različitim oblastima. Nekoliko desetina kreiranih publikacija dostupne su u štampanoj kao i u elektronskoj formi i na raspolaganju su svoj zainteresovanoj javnosti. Obogaćenje biblioteke navedenim LGBTI publikacijama prilika je da se i zaposleni lokalnih institucija samoinicijativno i internu edukuju o tematici.

- **Učinite dostupnim liflete i druge informativne sadržaje posvećene LGBTI zajednici u radnom prostoru**

Lifleti i drugi sadržaji informativnog karaktera takođe su dostupni u sklopu organizacija civilnog sektora koje se bave zaštitom i promocijom prava LGBTI osoba. Sami lifleti sadrže neophodne informacije o raznim oblastima kao što su: pravna zaštita LGBTI osoba, socijalni servisi na raspolaganju zajednici, medicinska pitanja od interesa za LGBTI zajednicu i slično. Lifleti su sjajan metod za informisanje javnosti, klijenata i korisnika usluga na lokalnom nivou, jer sadrže jezgrovite i korisne informacije napisane upravo sa ciljem da odgovore na pitanja iz oblasti na koje se odnose.

Izrada, usvajanje i implementacija lokalnih Akcionih planova

Pored akcionih planova i strategija nemjenjenih unapređenju kvaliteta života na nacionalnom nivou, određen broj lokalnih samouprava je pristupio kreiranju i usvajanju lokalnih akcionih planova za rad sa LGBTI zajednicom.

Međutim, pristup kreiranja lokalnih akcionih planova za rad sa LGBTI zajednicom usvojile su određene, ali ne sve lokalne samouprave u Crnoj Gori. Neophodno je sistematski pristupiti izradama individualnih planova u svim crnogorskim opštinama koje, pored opštih smjernica sadrže i specifične aktivnosti koje ogledaju potrebe zajednice na lokalnom nivou. Pri izradi lokalnih akcionih planova za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba na lokalnom nivou neophodno je u obzir uzeti i stavove članova/ica zajednice o tome koje su specifične potrebe ove zajednice na lokalnom nivou. Imajući u vidu činjenicu da lokalna samouprava, odnosno lokalne institucije često nemaju pristup samoj zajednici, u ovom kontekstu preporuka je uspostavljanje kontakta sa organizacijama civilnog društva koje svojim kanalima mogu stupiti u kontakt sa lokalnim pripadnicima/cama zajednice te ih uputiti na davanje mišljenja odnosno komentara na sami nacrt plana.

Alternativno, prije usvajanja plana na lokalnom nivou, može se kreirati sveobuhvatni upitnik, koji se posredstvom organizacija civilnog društva koje se bave LGBTI pitanjima, potencijalno može poslati pripadnicima zajednice. Na ovaj način će se i prije usvajanja i implementacije samih planova, uzeti u obzir glasovi same zajednice, postižući time maksimalan efekat implementacije.

Kada je implementacija u pitanju, u dosadašnjem iskustvima primjeno je da iako se određen dio aktivnosti nesumnjivo sprovodi kada su lokalni akcioni planovi u pitanju, neophodno je ojačati prisustvo zajednice na samim događajima i akcijama. Zajednički napor u osmišljavanju, organizaciji kao i implementaciji samih događaja i aktivnosti jačaju uzajamno povjerenje između zajednice i institucija na lokalnom nivou.

Kreiranje platforme za razvoj modela "Ombudsmana u lokalnim samoupravama"

Institucija zaštitnika ljudskih prava i sloboda na državnom nivou jedna je od najrelevantnijih ustanova kada je u pitanju zaštita od diskriminacije po svim osnovama, uključujući i seksualnu orijentaciju i rodni identitet.

Međunarodna iskustva lokalnih samouprava svjedoče o uspostavljanju prakse "Ombudsmana u lokalnim samoupravama", kako bi se ojačala praksa prijavljivanja slučajeva diskriminacije i na taj način unaprijedile anti-diskriminatorne prakse.

Ombudsman na lokalnom nivou može biti i postojeća osoba zaposlena u lokalnoj administraciji, a može biti uspostavljena i potpuno nova kancelarija koja bi bila zadužena za zaprimanje primjedbi i prijava diskriminacije kada je u pitanju rad institucije koju predstavlja. Pri uspostavljanju ovakve pozicije neophodno je uzeti u obzir kvalifikacije potencijalnog lokalnog Ombudsmana, te se njegovi kapaciteti za rad na suzbijanju diskriminacije moraju razvijati kontinuirano kroz prisustvo na obukama i treninzima posvećenim ljudskim pravima i suzbijanju diskriminacije.

Iako navedena pozicija ombudsmana ne bi bila isključivo vezana za LGBTI tematiku, već i za slučajeve diskriminacije po svim osnovama, ova pozicija predstavljala bi značajan iskorak i poruku LGBTI osobama da postoje mehanizmi kojim se mogu zaštititi od sveprisutne diskriminacije.

Kao i u svim prethodnim slučajevima, nevladine organizacije koje se primarno bave unapređenjem kvaliteta života i zaštitom prava LGBTI osoba na raspolaganje bi stavile sve resurse, publikacije kao i obezbjedile učešće na obukama i treninzima neophodnim za razvoj kapaciteta u oblasti ljudskih prava.

Razvoj kapaciteta i integracija zdravstvenih službi (domovi zdravlja i ambulante), centara za socijalni rad, savjetovališta za HIV

Pored pravne zaštite LGBTI osoba još jedan od segmenata rada lokalne samouprave od značaja za samu zajednicu jeste funkcionalnost i otvorenost lokalnih službi koje pružaju zdravstvene usluge, kao i usluge socijalnih servisa.

Domovi zdravlja, ambulante, psihološka savjetovanja, centri za socijalni rad, savjetovališta za HIV i druge ustanove sličnog karaktera pružaju servise koji se nalaze visoko na skali značaja za LGBTI zajednicu.

Stoga, lokalni akcioni planovi za rad sa LGBTI zajednicom moraju predviđeti aktivnosti koje služe svrsi podizanja kapaciteta zaposlenih u ovim institucijama, za rad sa samom zajednicom.

Ove aktivnosti mogu biti organizovane u vidu različitih seminara, stručnih obuka i treninga, radionica namjenjenih upravo zaposlenim u ovim institucijama. Značajan broj obuka ovog tipa sproveden je u Podgorici, ali je evidentno manji broj ovakvih i sličnih aktivnosti iniciranih na lokalnom nivou.

Pored obuka postojećeg osoblja, u određenim sredinama, gdje se procjeni da je neophodno, preporučuje se i angažman novog osoblja, specifično u oblastima psihosocijalnog savjetovanja za rad sa pripadnicima/cama LGBTI zajednice. Ove kontakt osobe za rad sa zajednicom bile bi primarno zadužene za slučajeve koje uključuju različitu seksualnu orijentaciju, te bi za ove pozicije morale biti i posebno obučene.

Pristup uspostavljanja kontakt osoba već je testiran kroz druge institucije kao što su Uprava policije, kroz uspostavljanje mreže kontakt policijskih službenika za rad sa LGBTI zajednicom, te kroz LGBTI tužilačku mrežu. Obije inicijative značajno su doprinijele razvoju povjerenja LGBTI osoba kako u Upravu policije, tako i u Tužilaštvo, te je broj prijavljenih slučajeva značajno porastao.

Međuinstitucionalna saradnja i dijalog tokom konkretnih slučajeva nasilja, diskriminacije i drugih incidenata učinjenih na štetu LGBTI zajednice

Kada su pitanju slučajevi nasilja, kako verbalnog tako i fizičkog, diskriminacije i drugih incidenata učinjenih na štetu LGBTI zajednice na lokalnim nivoima, važan broj obuka i treninga već je sproveden. Nevladine organizacije koje predstavljaju LGBTI zajednicu kroz svoje obuke uključile su i značajan broj pripadnika Uprave policije i tužilaca u procesu decentralizovanja aktivnosti sa nivoa glavnog grada na ostale crnogorske opštine.

Kako su ove aktivnosti prepoznate kao izuzetno važne, sa njima treba nastaviti i u budućnosti, kroz njihovu integraciju u sve buduće akcione planove na lokalnim nivoima.

Međutim, u sprovođenju pomenutih aktivnosti, kao i u samom procesu rada na slučajevima nasilja i diskriminacije, uočen je problem nedostatka međuinstitucionalne saradnje i dijaloga. Jačanje saradnje i dijaloga lokalnih institucija može se samo pozitivno odraziti na kvalitet procesuiranih slučajeva i na uspostavljanje ujednačene kaznene politike i prakse.

Pri obradi i radu na slučajevima koje uključuju LGBTI osobe, problem neujednačene prakse prepoznat je kao jedan od problema koji je nefeljno ukloniti u periodu pred nama.

Međusobna saradnja i komunikacija lokalnih institucija, kao i saradnja sa pravosudnim institucijama širom Crne Gore, razmjena informacija o slučajevima, organizovanje različitih obuka i razmjena pozitivnih praksi svakako ostaju aktivnosti koje se preporučuju.

Organizacija lokalnih javnih događanja i aktivnosti namjenjenih LGBTI zajednici

Jedan od načina postizanja demarginalizacije i uspješnog uključenja LGBTI zajednice na lokalnom nivou u tokove društva jeste organizacija lokalnih javnih događaja i aktivnosti namjenih LGBTI zajednici.

Događaji mogu imati informativni, edukativni ili zabavni karakter i bez obzira na formu, njihova otvorenost za javnost može doprinijeti prihvatanju LGBTI zajednice, kao i povećanja informisanosti šire lokalne zajednice o samoj zajednici.

Ovo su varijacije događaja koje mogu biti prilagođene specifičnim lokalnim sredinama i organizovane u saradnji sa LGBTI zajednicom:

- **Filmske večeri**

Filmske večeri sa LGBTI tematikom mogu biti organizovane u saradnji organizacija civilnog društva sa lokalnom samoupravom u cilju podizanja svijesti i informisanosti šire zajednice o životima LGBTI osoba. Relativna lakoća organizacije ovakvih događaja, širok doseg ali i svestranost medija kao što je film, može značajno doprinijeti javnom diskursu o LGBTI tematiki, odgovoriti na pitanja šire javnosti o samoj zajednici ten i na taj način pomoći process prihvatanja i društvene integracije zajednice.

- **Žive biblioteke**

Koncept "žive biblioteke" u kojima se pravi ljudi „pozajmljuju“ čitaocima umesto knjiga, način su da se usredsredimo na zajedničke interese. U živoj biblioteci, ljudi volontiraju kao „knjige“, pa su njihova iskustva dostupna svim zainteresovanim čitaocima. „Čitaoci“ su ohrabreni da im slobodno postavljaju pitanja kako bi zauzvrat dobili iskren odgovor. Ne postoji osuda, kao ni pitanja koja se ne smiju postavljati. Specifičnost organizacije LGBTI tematske "žive biblioteke" leži upravo u mogućnosti postavljanja pitanja pripadnicima zajednice i kreiranju slobodnog i sigurnog prostora koji doprinosti povećanju znanja i informisanosti, a sa tim i šireg razumijevanja LGBTI zajednice.

- **Prajd događaji**

Prajd događaji LGBTI zajednice ne moraju biti isključivo organizovani u vidu Povorke ponosa, koja jeste prepoznata kao primarni događaj u kojem se LGBTI zajednica okuplja i vokalizuje svoje zahtjeve. Prajd događaji mogu biti organizovani i u drugim oblicima, kao što su prajd vožnje biciklima (po ugledu na (P)RIDE u Albaniji), prajd šetnje, skupovi, flash mob akcije i slično. Ovi događaji podižu informisanost lokalne zajednice o LGBTI zajednici, čine zajednicu vidljivom i uspješno razbijaju predrasude i stigmu koje prate LGBTI zajednicu.

- **Humanitarni događaji**

Organizacija humanitarnih događaja predstavlja dio aktivnosti organizacija civilnog društva kojima se adresiraju pitanja od opšteg društvenog značaja u Crnoj Gori. Ovaj pristup može biti sproveden i na lokalnom nivou iniciranjem i sprovođenjem aktivnosti koje za cilj imaju rješavanje problema prisutnim u opštinama i lokalnim samoupravama.

- **Predstave i drugi kulturni sadržaji**

Predstave i drugi oblici kulturnih sadržaja mogu biti jedan od načina podizanja svijesti i ukazivanja na društvene probleme sa kojima se LGBTI zajednica svakodnevno susreće. Uključenje i predviđanje budžetskih stavki za organizaciju predstava neophodno je pri izradi lokalnih akcionih planova. Postoji pregršt autora i regionalnih predstava koje sadrže LGBTI tematiku, a održavanje ovakvog vida javnih događaja namjenjenih kako LGBTI tako i široj zajednici doprinosi međusobnom razumijevanju, uklanjanju barijera i borbi za jednakost kroz kulturu.

- **Izložbe**

Organizacija izložbi fotografija, umjetničkih slika kao i drugih formi umjetničkog izražaja predstavljaju još jednu od ideja na koji se način LGBTI zajednica može destigmatizovati i približiti široj populaciji. Organizacija izložbi na lokalnim nivoima ima dodatno korisnu komponentu, a to je afirmacija mladih umjetnika/ca na lokalnom nivou.

- **Sportski događaji**

Organizacija događaja sportske prirode često nije nešto što šira javnost, uslijed postojećih predrasuda, veže za LGBTI zajednicu. Međutim međunarodna praksa pokazuje da mnoge LGBTI osobe praktikuju i posvećene su sportskim aktivnostima. U mnogim državama, čak i u regionu, postoje posebne organizacije posvećene LGBTI osobama u sportu. Gore navedeno ostavlja prostor za razvoj ideja, inicijativa i događaja posvećenim inkluziji LGBTI osoba u sportu.

- **Obilježavanje međunarodnih i nacionalnih dana od značaja za LGBTI zajednicu**

Na samom kraju, kada su u pitanju ideje za organizaciju događaja posvećenih LGBTI zajednici na lokalnom nivou, lokalne samouprave mogu samoinicijativno ili u saradnji sa lokalnom LGBTI zajednicom mogu inicirati organizaciju događaja kojim se obilježavaju međunarodni i nacionalni dani i datumi od značaja za LGBTI zajednicu. Na ovaj način, lokalnoj LGBTI zajednici šalje se poruka prihvatanja i inkluzije i podržava se proces decentralizacije obilježavanja ovih događaja iz glavnog grada i na druge opštine.

Neki od datuma značajnih za LGBTI zajednicu su:

- 31. mart – Međunarodni dan vidljivosti trans osoba
- 26. april – Dan vidljivosti lezbejki
- 17. maj – Međunarodni dan borbe protiv homo/bi/transfobije
- 28. jun – Godišnjica Stonewall revolucije
- 24. jul – Godišnjica prvog prajda u Crnoj Gori
- 23. septembar – Dan vidljivosti biseksualnih osoba
- 26. oktobar – Dan svijesti o interpolnim osobama
- 20. novembar – Međunarodni dan sjećanja na transrodne osobe
- 1. decembar – Međunarodni dan borbe protiv HIV/AIDS
- 10. decembar – Međunarodni dan ljudskih prava

Kontakti nevladinih organizacija posvećenih unapređenju kvaliteta života i zaštiti ljudskih prava

LGBT Forum Progres je prva organizacija koja autentično i javno zegovara unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori.

Website: www.lgbtprogres.me

E-mail: info@lgbtprogres.me

Telefon: 020674761

LGBTI Socijalni Centar je osnovan 2013. godine i za cilj ima unapređenje socijalnih servisa i društvenog života LGBTI zajednice.

E-mail: lgbtqsocialcenter@gmail.com

Građanska alijansa je organizacija koja promoviše ljudska prava LGBTI osoba i pruža podršku ciljnim kategorijama.

Website: www.gamn.org

Email: office@gamn.org

Telefon: 020 513 687

